

ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԹԻՎԱԿԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԱՐԿԱՆԿԱՆԻ ՀԵՏ

Երուսաղեմի Ամեն. Պատրիարք Թորգոմ Մանուկեանը, իր Լոս Անջելոս այցելության քարեքաստիկ առիթով ցանկություն էր յայտնել հանդիպելու վաղաժամօք մի խումբ մտաւորականների հետ արծարծելու և լուսարանելու համար հայ Սաղեմի եւ պատրիարքութեան հետ առնչակից մի շարք իրողութիւններ ու խնդիրներ, որոնք յուզում են ոչ միայն Ա. Յակոբեանց Միաբանութիւնը, այլեւ համայն հայութիւնը:

Հանդիպում-ընդունելութիւնը, ինչպէս յանախ Լ. եղել մեզնի ղեկնրում, սիրայօժար յանձն է առնում իր սեփական առանձնատանը կազմակերպելու Պրն. Յարութիւն Սիմոնեանը, Հայ Դպրութեան եւ մշակոյթի հետեւողական բարեկամն ու հովանաւորը:

Գաղութայն այցելած հայ ազգային-հասարակական, կրթական ու մշակութային գործիչների, ի մասնաւորի կուսակցական կամ միութենական պատկանելութիւն ու նկատել չունեցողների պատուին նրա կազմակերպած այս և արան նախորդած ընթացքում հանդիպում-ընդունելութիւնների երկար ու շարունակող շրջայի մէջ նկատում է չորսագրուած, բայց ուշագրաւ մի միտում, այն է խաղաղական հեռու-հեռաւոր այս փոխ շարունակի Պոլսի, Թիֆլիսի, Պաւոյի և այլ հայահոծ կալոյրներէր կերեմի գրական մշակութային ոչ պաշտօնական, մասնաւոր «Սալոն»-ների կամ «Երևանաւոր» սխալակի՝ բարի՛ աւանդութիւնը:

Մենք չգիտեմք, ի՞նչ յարգելի Պրն. Յ. Սիմոնեանը մտածուի՞ր է, կամ մտածում է, այս մասին այսօր, բայց մենք տեսնում ենք, գիտեմք գործը, ծառայութիւնը, որ հետեւողական և անձանձիւ յանձն է առնում նա ի սեր և ի պայծառութիւն հայ դպրութեան եւ մշակոյթի:

Հորեքշաբթի, 16 Դեկտեմբերի ընդունելութիւն-հանդիպումը Երուսաղեմի Պատրիարք Թորգոմ Մանուկեանի հետ, այդ սիրոյ եւ նուիրումի գեղեցիկ կազմակերպուած և առաւել յիշարժան արտայայտութիւններից մէկն էր:

Ձմեռուան մէջ ամառուանից յամիցած-մնացած արևոս միջօր, գեղատեսիլ մի դարաւանդի վրայ քարեպատշաճ տեղադրուած առանձնատուն, Շամիրամ Թագուհու առասպելական «Կախիկ պարտէզ» յիշեցնող, սակայն իրական պարտէզ, աւազան, ծառեր, ծաղիկներ ու դալարիք, եւ այս կենարոնում մի խումբ վաղաժամօք մտաւորականներով շրջապատուած քարձր ներկայութիւնը Պատրիարք Հօր: Լիւնելով քարձրաստիւնան եկեղեցական, այս կողմանց երբեմնի հոգեւոր հովիւ ու բեմական առաջնորդ, Սրբազան Է. նախ քանաստեղծ ու քարզմանիչ, երաժիշտ-խմբավար, ուսուցիչ, բանաստ, միով բանին՝ դպրութեան ու մշակոյթի անխոնջ մշակ:

Երբ ամբողջ վերոյիշեալին գումարեմք նախ տանտիրոջ յարգալիք սրտաբայ հիւրամեծաբութիւնը, ինքնին կը լինի, ի՞նչ ինչո՞ւ այդքան շնչող ու քարձր էր ներկայներէր տրամադրութիւնը:

Եւ այդ տրամադրութեան մէջ էր սկսուեց հանդիպման պաշտօնական մասը: Այն բայ արեց սիրուած յայտնի մտաւորական, «Երեմիան» Օպերայի Երաւարակիչ ու խմբագիր եւ Պատրիարք հօր փառնին ու գործին ի մօտոյ տեղակ Պրն. Օլիւն Քլիշեանը: Նա միջանի սեղմ յոպէսների մէջ ներկայութիւն տարաւ Սրբազան հօր կամեմքն ու գործունէութեան վերընթաց ուղիով, որը սկսուելով Երուսաղեմի ժառանգաւորաց վարժարանի ուսանողական նստարանից հասնում-հանգում է Պատրիարքութեան քարձր գահին: Ու հիմա, գահ ու դիրքի այդ քարձրութիւնից նա շարունակում է երջանկալիշատակ եղիշ. Դուրեան և իր անուանատու Թորգոմ Գուշակեան եռամեծար Պատրիարքների գործը:

Խօսք է առնում գյուղ, հրապարակախօս, Լոս Անջելոսի Գրողների Միության ատենապետ Պրն. Թորգոմ Փոսթանեան հայ եկեղեցու ծխագետի, բանաստեղծի, բարձրամակարձի և հրաժարագետի կերպար, բնագծով այդ բնագառնությունը Սրբազան հոր ուշագրավ ձևերով քննարկում:

Նախկին Սաղմախյայ, գյուղ, հրապարակախօս Նոսհապետ Մկրտչյանը, որ միշտ անձնական մօտիկ յարաբերության մեջ է եղել Պատրիարք Սրբազան Հոր հետ, նրան բնութագրում է իրրի մարդ ու եկեղեցական քարոզչական գործիչ, որ իր անձի մեջ ներդաշնակորեն միաձուլվել է բանաստեղծը, վարչագետը, և շինարարը: Ապա՝ Սրբազանի կենսակից յիշում է մի դեպք, որի մեջ, ինչպես մաքուր հայկու, յստակ երևաց Թորգոմ Մանուկեան գործիչի հիմնարար սկզբունքը, այն է, կենսի նոյնիսկ մեկ ազատ թուղի ծառայեցնել հանրագույն գործի, ազնիւ արարումի:

Ապա՝ խօսք առաւ Սրբազանը ինքը, նա ներկաների ուշադրութիւնը նրբամտօրէն շեղելով իր անձից, այն կենդանացրեց հետեւեալ կարեւոր խնդիրների և իրողութիւնների վրայ, որոնք այսօր յուզում և մտահոգում են Երուսաղէմի Հայ Պատրիարքութեան և ողջ ազգին:

Երուսաղէմի Հայ Պատրիարքութեան 1881ին Օսմանեան կայսրութեան կողմից հաստատուած կանոնադրութեան փոփոխութիւն, Երուսաղէմում միւր ունեցած պատմական իրաւունքների պահպանութիւն, «Մարտիկեան» բանգարանի, «Կիւլպէնկեան Մատենադարանի», 165 տարի առաջ հաստատուած տպարանի և այլ հաստատութեանց հիմնական նորոգումները, դէպի հայ Սաղմ հայկի ու յստագնացութեան վերաշինութեան մը և, վերջապէս, պատրիարքագետական «ազատ» հողերի պետականացումի վտանգից փրկելու խնդիրը կամ գերխնդիրը:

Իրին պատած-պաշարած այս միտք ու մտահոգութիւններ ներկաներին հաղորդելու համար Սրբազանը պէտք չգտաց պերնախօսութեան, բանգի իրողութիւններն ու փաստերը, որուն մասին խօսեց նա, իրենք աւելի բան պիտեախօս էին ազգի շահերի համար կենսական լինելու իրենց հանգամանով: Ուստի, Սրբազան Հայրը դիմեց միջավայրին աւելի պատշաճ, վստահութիւն ներշնչող սրտաբաց գրոյցի ձեւին: Առաջացած հարցանքներ Սրբազան Հոր տուած հանգամանակից, ստոյգ պատասխանները յուսարանցին, ցրեցին շատ կասկած ու շփոթ, որ առաջացել էին մամուլում լոյս տեսած ոչ նիշտ տեղեկութիւնների պատճառով: Հիմա, տրուած այս յուսարանութիւններից յետոյ, ներկաների մտածումն ու արամադրութիւնը կարելի է այսպէս ձեւակերպել:

– Այո՛, պէտք է մտածել և, ինչո՞ւ չէ, նաեւ խօսել ու գրել արծարծուած խնդիրների մասին, որոնք իրենց կարեւորութեանը յաւելում են նաեւ անանձնական լինելու քացառիկ արժանաւորութիւնը:

Վերջում Պատրիարք Հայրը, շնորհակալութիւն յայտնեց ներկաներին, պարտաւորեցնող մեծարանքի և քարի ցանկութիւնների համար, իսկ հիւրընկալ Պրն. Յարութիւն Սիմոնեանին և ընտանիքին յանձն առած յոգնութեան, անքերի հիւրամեծապութեան և իր տուն-օճախը, հարկ եղած դէպքում, հայ մշակոյթի բուսմանական «վերստուրմի» վերածելու պատրաստակամութեան համար:

Մօտ չորս ժամ սեւած հանդիպում-ընդունելութիւնը աւարտուեց Պատրիարք Հոր օրհնութեամբ և սրտագին մաղթանքով, որ սէրը, համերաշխութիւնը և խաղաղութիւնը թագաւորեն հիւրընկալ այս տանը, տառապեալ մեր հայրենիքում և աշխարհում համայն, այսօր և միշտ:

– Ամէ՛ն:

Ի խորոց սրտէ ասուած աս մէկ բառը ներկաների հաւանութեան ու համամտութեան անկեղծ, ամբողջական արտայայտութիւնը եղաւ:

ՍԱԳՈՒՍ ԵԱՓՈԽԶԵԱՆ